

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

39. ÅRGANG

NUMMER 1

MARTS 1961

Gavnø Slot — se forstanderens artikel, side 3.

Tegn Deres forsikringer hos:

Chr. Rasch

C. C. Burmeister ('43)
Malmøgade 5, Kbh. Ø.
Telf.: *C. 404

Vi tegner alle arter forsikringer — og vi er specialister i
brand-, automobil-, heste- og kreatur- samt fjernsynsforsikring

Bygningsartikler . Gips . Terrazzo . Stenmøl . Væg- og Gulvfliser

A/s Knud Gottlieb ('20)

Etableret 1902

Rådhuspladsen 4, København V.
Telefoner: *Minerva 7383 - Byen 2540

Gustav

O'HARA SCHULTZ

(V '19)

KOLONIAL

VIN

DELIKATESSE

Holbergsgade 6 . K.

Telefon Central 5679

HOTEL

Vinhuset

NÆSTVED

Schaumburg-Müller & Co. A/s

BRÆNDSSEL OG BRÆNDSSELSOLIER
AF ENHVER ART LEVERES OVERALT

TLF. C. ★ 3978
VED GODSBANEGAARDEN 2 ERNST SCHAUMBURG-MÜLLER
KØBENHAVN V. ('29)

Brøndboring

udføres af

K. B. Larsen ('17)
Civilingeniør

Frederiksgårds Alle 4

Fasan 1072

CHR. Lundager
- CHRISTENSEN
NÆSTVED

REGLEMENTERET SKOLESLIPS
Rodia silke kr. 11,50 - Nylon kr. 9,50

TLF. NÆSTVED 1717 . GIRO 35007

Parfumerie Lichtenberg

M. Cruse ('22)

Værnedamsvej 17 . Vester 4685
Østerbrogade 150 . Tlf. Øbro 6156 Gl. Kongevej 140 . Central 12476

(IV '23)

KNUD LINDBERG

Statsaut. Elektro-Installatør

FABRIK FOR KVIKSØLVAFBRYDERE OG NEONANLÆG
GLASBLÆSERI

**L Y S
KRAFT
VARME**

TELEFON GODTH. *4617 - MARIENDALSVEJ 24 - KØBENHAVN F.

GAVNØ-FONDEN

Med gyldighed fra 20. juni 1960 har jeg truffet beslutning om at stifte en selvejende institution: »Gavnø-Fonden« med en kapital på 1 million kroner – bestående af Gavnø Slot med størstedelen af dets national-historiske samlinger af malerier og indbo samt den omliggende have og park med ialt ca. 12 tdr. land, som bliver overladt Fonden til den lavest mulige vurdering tilligemed en kapital på 500.000 kroner. »Gavnø-Fonden« modtager de pågældende værdier i form af aktier i et ejendomsselskab, der stiftes samtidig med denne.

Alt hvad »Gavnø-Fonden« måtte kunne tjene på sin virksomhed, er det min hensigt at skænke til almennyttige formål, dog således at Herlufsholm Skole til hver en tid skal have mindst halvdelen af de årlige uddelinger. Resten skal fortrinsvis gå til kulturelle og nationale formål, særlig sådanne, der har med ungdommens uddannelse at gøre.

Min beslutning om at stifte »Gavnø-Fonden« og at overlade den familien Reedtz-Thott's gamle familiesæde med det historiske indbo – særligt bestående af Otto Thott's portrætsamling – er truffet ud fra et ønske om så vidt muligt at forhindre en spredning af de værdier, som ved arv i sin tid er overladt mig samlet, og som har sin særlige nationale værdi og historiske interesse netop ved en samlet opbevaring på dette sted. En spredning ville efter min mening være uundgåelig ved en arveovergang i en familie med mange børn og under de herskende beskatningsvilkår. Slægten Reedtz-Thott vil dog efter fundatsen fortsat få mulighed for at bebo en del af slottet.

Det er meningen, at såvel Gavnø have, gartneri og park samt ca. halvdelen af selve Gavnø Slot med indbo og samlinger i fremtiden skal åbnes for publikum mod entré – for slottets vedkommende dog først fra foråret 1961. Denne vil normalt blive 1,- krone for adgang til haven og 2,- kroner til slottet. Gavnø slotskapel vil dog fra næste år frit blive tilgængeligt for gæster i haven. Der foretages i øjeblikket efter samråd med

Nationalmuseets direktør visse ombygninger i Gavnø's sydføj, hvorigennem publikum til sin tid vil kunne få adgang til slottet og kirken. Det er hensigten i denne sommer at gennemføre en omlægning af veje og tilkørselsforhold til Godskontoret, der i fremtiden vil få plads i sydføljen. Betydelige nyanlæg af bede, busketter og veje vil i efteråret blive foretaget i haven, således at denne stedse overfor publikum vil kunne fremtræde som en smuk og værdig ramme om selve bygningen, som Otto Thott gav sit nuværende udseende i 1755.

Det er mit håb gennem denne disposition at kunne medvirke til at skabe et kulturelt mindesmærke over en epoke i Danmarks historie og over en af de slægter, som var med til at forme den. Ved at gøre stedet tilgængeligt for offentligheden i det omfang, dette er praktisk muligt under hensyn til dets øvrige benyttelse, kan alle interesserede blive delagtiggjort i Gavnø's kultur- og skønhedsværdier og selv gennem entré-afgiften bidrage til disses bevarelse og videregivelse til kommende slægter.

Med et økonomiske grundlag, som »Gavnø-Fonden« får ved sin oprettelse, skulle dens eksistensgrundlag være rimeligt sikret, og dens eventuelle overskud vil i medfør af fundatsen stedse gå til fremme af de samme kulturelle og nationale formål, som har fundet udtryk og form i selve fondstiftelsen.

Gamle Herlovianere vil nok interessere sig for, hvad denne disposition kan betyde for Herlufsholm i kroner og ører. Herom kan imidlertid intet bestemt siges, før virksomheden har været i gang nogle år, og det viser sig, om fonden kan få udbytte. Som leder af de virksomheder, som fondens ejendom består af, kan jeg fastslå, at det er min hensigt at opnå overskud og udbytte, således at fonden kan få mulighed for uddelinger om nogle år.

Nogen Sonne-Fond eller Lassen-Gave er dette ikke, men formentlig dog en håndsrekning, der forhåbentlig kan blive af betydning for Herlufsholms frie fremtid.

Axel Reedtz-Thott.

Demokratiets vugge

Ifølge Carl Dumreichers nyligt udkomne bog om Studenterforeningen var Knud Lyhne Rahbek (1775) den første professor, der meldte sig ind i Foreningen. To af de professorer, der hurtigst fulgte hans eksempel var H. C. Ørsted (i 1790'erne efter sigende dumpet til optagelsesprøven på Herlufsholm) og F. C. Sibbern (1802); det skete i årene 1821–23, da Rahbek var 61 år, de to andre 46 og 38. Både ved deres navn og deres alder bidrog disse berømtheder ved deres indmeldelse stærkt til at gøre Studenterforeningen respekteret og til at tiltrække andre begavelser.

Ifølge Sven Clausen (1911) var Studenterforeningen det eneste sted i Danmark, hvor der foregik en politisk træning, en uddannelse i parlamentarisk fremgangsmåde før oprettelsen af Stænderforsamlingerne i 1834 og Rigsdagen i 1849. De politikere, som bar folkestyret

i de første år, havde alle gået i debattør-skole i Studenterforeningen; uden deres fortid i Foreningen havde det danske demokrati utvivlsomt haft meget vanskeligt ved at få fodfæste.

Men hvorfra havde Studenterforeningen da de egenskaber, som kunne frembringe parlamentariske politikere? Naturligvis bl. a. fra Rahbeks og Sibberns lyst til og øvelse i at diskutere; fra den slibning af viddet, af svar og gensvar, som kommer af stadig at være iagttaget, stadig blive kritiseret, og stadig kritisere; men også fra den tålsomhed over for modstanderen, som er en følge af at skulle leve mange tæt sammen og dog komme ud af det med hinanden.

Kort sagt: Der går en lige linje fra Folketinget, over Rigsdag, Stænderforsamling, Studenterforening, til humrene, klasseværelserne, og sovesalene på Herlufsholm. Folketinget burde rejse Herluf Trolle en statue midt i Christiansborg Slotsgård.

Sven Tito Achen ('40).

Frederik den Anden, født 1534, konge af Danmark og Norge: 1559-88.

AF PROFESSOR FL. TOLSTRUP ('24)

Den 1. januar 1559 blev Frederik 2 konge i Danmark, og på forskellige måder oprandt nye tider for landet, ikke mindst inden for det område, som i dag kaldes jordpolitikken. Men først var der et felttog mod Ditmarsken, som skulle fra hånden, og derefter fulgte kroningen, ved hvilken lejlighed bl. a. Herluf Trolle blev slået til ridder.

På den tid var størsteparten af kronens og adelens jordegods endnu mest små hovedgårde og spredt liggende bøndergårde, ofte kun 1 eller 2 gårde i mange forskellige landsbyer. Derimod havde de katolske herreklostre ikke så sjældent haft mere samling på deres besiddelser, større avlsgårde og hele landsbyer i bekvem afstand fra klosteret. Men nye tider havde allerede meldt sig inden Reformationen. Fra slutningen af det 15de århundrede sporedes en strømkæntring. En stadig voksende del af adelen var ved at blive bofast i stedet for at rejse landet rundt i kongens følge, og denne udvikling, som måske også støttedes af stigende priser på landbrugsprodukter, skabte trang til større hovedgårde og mere intensiv drift. Begge dele krævede samlede besiddelser. Hovedgårdsforøgelse kunne kun ske, hvis man besad velbeliggende bondejord, som kunne inddrages under hovedgården, og en mere intensiv drift krævede flere hovbønder.

Man handlede ikke jordegods; men man kunne nå de ønskede resultater ved byttehandler, såkaldte mageskifter. Det hang sammen med, at adelen klyngede sig til slægtsgodset, en interesse, som i det følgende århundrede gav anledning til mangan bitter strid i den uddøende gamle adels spor.

MAGESKIFTER

ET FIREHUNDREDÅRSM

Allerede på kong Hans' tid var kronen gået i gang med mageskifter. I de urolige tider under Christiern 2 og Frederik 1 lå en dæmper på arbejdet, men Reformationen bragte en stor godsmasse på markedet, som stod til rådighed for kronen. Det inddragne bispe- og klostergods bød på uanede muligheder. Under Christian 3 kom der dog ikke rigtig gang i sagen; men sønnen Frederik 2 tog kraftigt fat.

I sit sidste regeringsår havde Christian 3 mageskiftet med Peder Oxe og erhvervet Faurholm i Nordsjælland mod det gamle bispegods Tølløse, og hermed var der anlagt en linie, som den unge konge fulgte. I Nordsjælland med dets vidtstrakte skove var der alle muligheder for at skabe en vildtbane, et stort og herligt jagtdistrikt. Fra sin far havde han Faurholm, og fra Æbelholt og Esrum klostre stod andre jorder til disposition; men desuden havde både adelen, Universitetet og Roskilde Domkapitel mange ejendomme. Der måtte altså mageskiftes i stor stil, og til hvem kunne kongen bedrive sig om bistand end til sin lensmand på Roskildegård?

I foråret 1557 var Herluf Trolle blevet stiftslensmand over Sjælland og lensmand på Roskildegård, og hans kone var en af de store godsejere i Nordsjælland. Hendes far, rigshofmester Mogens Gøje blev af sin samtid kaldt lige rig på børn og på jordegods, og efter ham havde Birgitte Gøje arvet halvdelen af Græse- de hovedgård i Strø herred, en større bortforpagtet bondegård Hillerødsholm og 20 bøndergårde i hovedgårdens nærhed foruden en mængde bøndergårde rundt omkring i landet. Alt ialt anslås hendes arv at have givet en årlig indtægt på mere end 1450 tønder byg, en betydelig indtægt dengang.

Mogens Gøje var død kort tid før datterens ægteskab med Herluf Trolle, og umiddelbart før brylluppet var svigersønnen blevet lensmand på Krogen (Helsingør). Det faldt derfor ganske naturligt, at ægtefællerne søgte at samle mest muligt af Birgittes gods i Nordsjælland, og i årene efter brylluppet i november 1544 gennemførtes en del mageskifter med Birgittes søskende og andre adelsfolk. Af Herlufs ret sparsomme arvegods lå intet i Nordsjælland, men så sent som 18/3 1559 forærede Frederik 2 med rigsrådets tilslutning Herluf en bondegård i Ølskøb (nu Hillerød) og Skuerødgården i Nørre Herlev sogn. Den sidste blev straks nedlagt, fordi den lå »til stor trængsel« for Hillerødsholm, hvor ægteparret i mellemtiden havde taget ophold. Men med gaven afsluttedes den private godssamling i Nordsjælland, praktisk talt for steds.

At ægteparret havde taget ophold på Hillerødsholm, stod i forbindelse med, at Herluf i 1554 trak sig tilbage som lensmand på Krogen, muligvis som protest mod en

KIFTET

DE FOR HERLUF SHOLM

forringelse af lensmændenes vilkår, som Birgittes søsterson Eskil Oxe var mester for. På Hillerødsholm lod de bygge en standsmæssig hovedbygning, og her var deres egentlige hjem, selv om Herlufs offentlige hverv ofte tvang dem til at være andetsteds.

Den 27/3 1560 gik et kongebrev til Herluf Trolle, og heri fik han ordre til at undersøge, hvor meget gods Universitetet, Roskilde Domkapitel og adelen havde i Nordsjælland. Enten har sagen været godt forberedt, før den officielle ordre kom, eller også var der orden i sagerne dengang. Thi allerede 7/5 1560, kun 6 uger senere, udgik der opfordring – eller rettere ordre – til 17 adelige godsejere om at bytte deres gods i Try (nu Strø, Lyng og Jørlunde) og Holbo herreder med krongods på andre kanter. For Herlufs og Birgittes vedkommende kendes intet tilsvarende, og man må regne med, at sagen om deres mageskifte er forhandlet mundtlig. Da rigsrådet samledes i Odense i slutningen af juni, var alt i orden, og den 1. juli 1560 fik et af de mest kendte mageskifter sin officielle bekræftelse i et overdragelsesdokument fra Herluf og Birgitte til kongen og et tilsvarende fra ham til ægteparret.

Kronen afstod hovedgården Skovkloster, kirkerne på klosteret og i Ladby og Vridsløse, Magle Mølle, 2 vejmøller, 126 bøndergårde, nogle øde jorder og nogle huse. Kongeskødet nævner kun 7 huse, men der var sikkert mange flere. Ægteparret afgav til gengæld hovedgårdene Græsedede og Hillerødsholm, 2 kirker, 1 mølle, 101 bøndergårde og en del huse med eller uden jordtilliggende. Efter tal fik ægteparret altså mest; men det er jo værdierne, som tæller mest. Historikeren *Tyge Alexander Becker* (1830, dimm.nr. 792) har – desværre uden kildeangivelse – opgivet værdien af kronens bøndergods til 772 tdr. byg årlig og af ægteparrets til 812 tdr. byg årlig; men prøver man at omregne efter de takster, som anvendtes med matrikuleringen i 1664, kommer man til henholdsvis 860 og 970 tdr. Andetsteds har Becker selv ansat værdien af Herlufsholms bøndergods i 1567 til 964 tdr. rug eller byg.

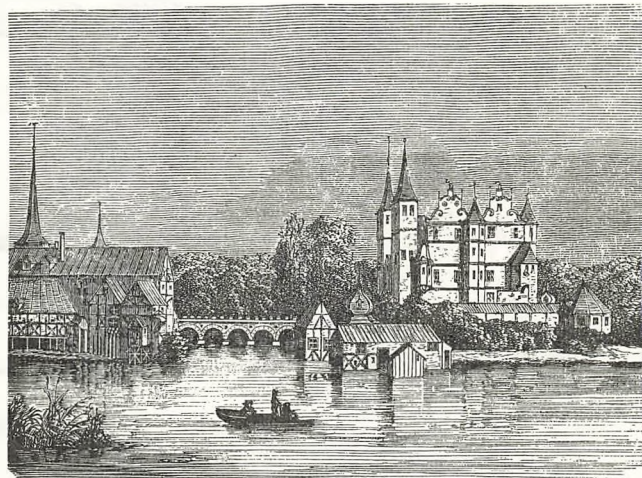
Som Becker anfører ved de førstnævnte tal, må man dog tage det forbehold, at hovedgårdene med skove er ubekendte faktorer, og han antager, at formodentlig »maa Herluf Trolles Gods have været en Del bedre, siden han fik et større Beløb, formodentlig har den ene Hovedgaard (Hillerødsholm) samt det store Skovareal, som laa til hans Bøndergods, udgjort Forskellen«; thi uden rigsrådets samtykke kunne kongen intet bortgive. Om dette samtykke var uopnåeligt, vides ikke, og muligheden for, at det faktisk er givet, kan ikke udelukkes. Det er i hvert fald tvivlsomt, om Hillerødsholm, den lille beskedne Græsedegård og sko-

vene har kunnet opveje Skovklosters hovedgård, dets skove, som kunne overleve 200 års vanrøgt, og den store difference i bøndergodset, navnlig når man ser, at en del indtægtsgivende jorder ved klosteret overhovedet ikke er nævnt i mageskiftet og derfor kan have været ladt ude af betragtning. At den jordebog, som fem år senere blev vedhæftet Herlufsholms fundats, siger, at »dette efterskrevne er Herlufsholm Birk, som Fru Birgitte Gøje har med forskrevne Herluf Trolles Gods givet kongelig Majestæt Skel og Fyldest for af hendes rette Arvegods«, kan næppe gælde som bevis.

Det har i lange tider været en almindelig antagelse, at adelen udnyttede kongen ved disse mageskifter. I en afhandling i *Historisk Tidsskrift* 9. række I s. 1. ff. er det omtalt, at Becker var den første, som brød staven over denne opfattelse. Han påviste, hvad der nu er anerkendt, at der forud for hvert mageskifte gik nøje undersøgelser af forholdene og en sagkyndig vurdering af de ejendomme, som tænktes mageskiftet. I dette specielle tilfælde er der desværre ikke bevaret nogen vurderingsforretning, hvad enten det så skyldes, at man af særlige grunde har undladt den, eller den senere er forsvundet. Kongen og hans råd har sikkert haft ret nøje rede på klosterets værdi, selv om dets ledelse efter Reformationen ikke havde været ivrig efter at skaffe dem oplysning herom, og selv om det hundrede år senere blev hævdet fra Herlufsholms ledelse, at hovedgård og tiender aldrig var blevet anslået til hartkorn, det gængse værdibeløb ved ejendomsoverdragelser. Visse mangler ved klostergodsets beskrivelse tyder dog på, at man ikke var helt velunderrettet på højeste sted.

Det er af flere grunde beklageligt, at et vurderingsgrundlag savnes. Her skal blot nævnes, at hverken Herluf eller Birgitte var synderlig glade ved at flytte fra Nordsjælland, og at det var en kendt sag, at de begge hørte til den kreds, som ikke lige frem så op til kongen. Det var måske navnlig Birgitte, der var den førende her, og hendes modstand gjaldt ikke mindst kongens interesse for Anne Hardenberg, en adelsfrøken som man fandt for god til ham, og som man vist allerede få år tidligere havde talt om at få gift med Birgittes søsterdatter, den senere forstander Oluf Mouritsen Krognos. Men hvorom alting er, så har ægteparret i hvert fald gjort en god forretning, selv om også

Det gamle Frederiksborg Slot — efter Resen.

deres hjerter blødte. Og kronen led heller ingen skade, selv om der måske gik et lille skår af dens økonomi.

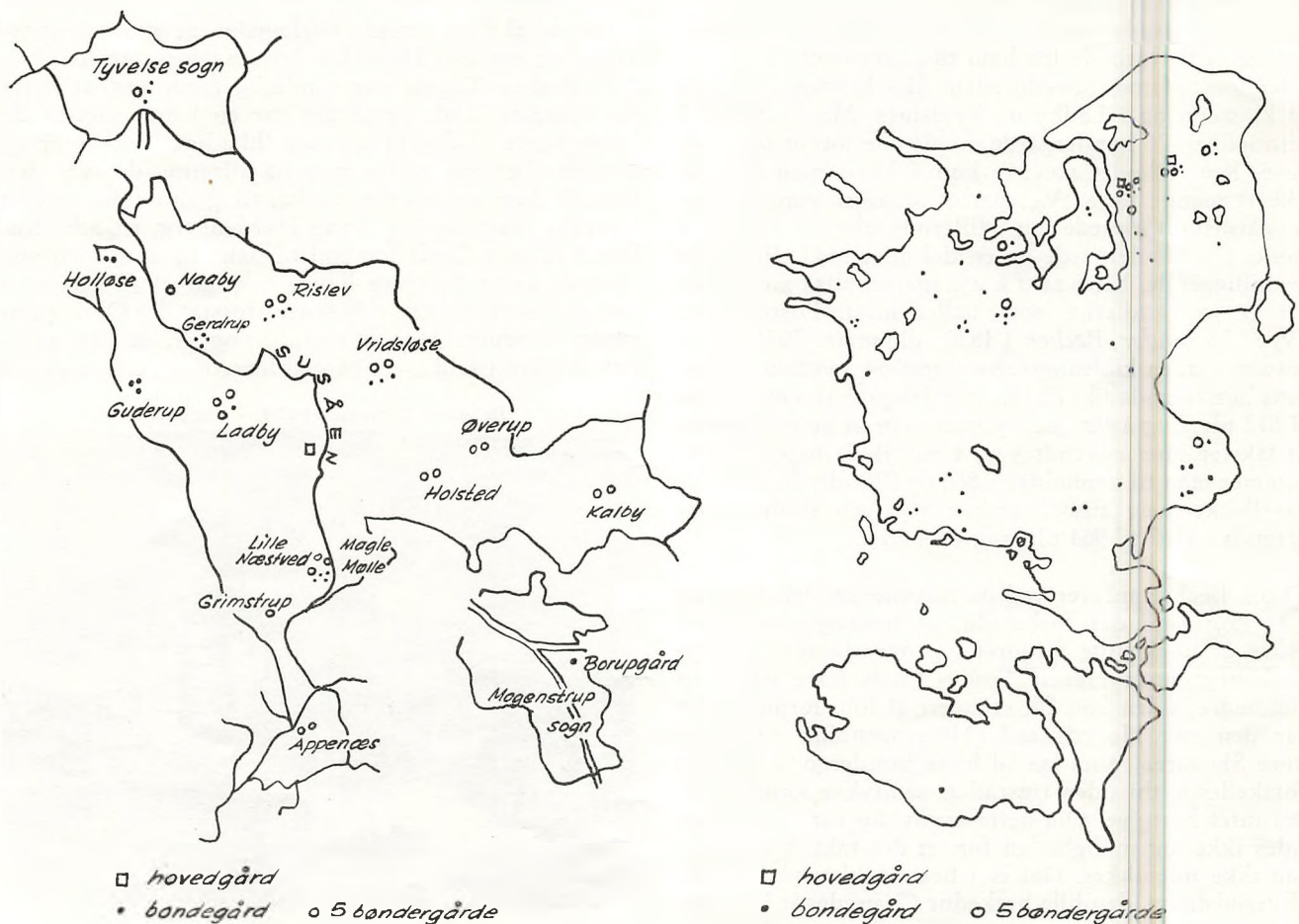
Ser man på nedenstående kort, får man et levende indtryk af, at mageskiftet rent driftsmæssig var en betydelig fordel for Herluf og Birgitte. Her fik de en ualmindelig velarronderet besiddelse i stedet for strøgods i ordets egentligste forstand. Fordelene for kronen er knapt så iøjnefaldende. Men når man så opdager, at kongen praktisk talt kun bevarede det bøndergods, som lå i Nordsjælland, medens 45 gårde blev mageskiftet med andre grundejere – heraf 41 med Roskilde Domkapitel –, som afstod nordsjællandsk gods, og når man betænker, at de resterende 10 gårde kunne lægges under kongelige lensmænd, så forstår man, at kronen heller ikke behøvede at føle sig snydt.

Man kan dog spørge, hvorfor mageskiftet netop kom til at omfatte de bestemte godsmasser. Skovkloster havde meget andet gods, endog i større nærhed af hovedgården end Tyvelse og Borupgård i Mogenstrup sogn, og både Herluf og Birgitte havde mere jordegods, endog på Sjælland. Men dette spørgsmål må desværre lades ubesvaret. Der kan kun gisnes om, at begge parter har tilstræbt en ordening, som gav ægtefællerne et velarronderet gods, der kunne give dem et lige så standsmæssigt ophold som Hillerødsholm, uden at kronen mistede den del af Skovklosters gods, som

kunne udnyttes på anden måde. Det gods, som klosteret havde i Baarse og Hammer herreder, fulgte ikke med, bortset fra enkelte ejendomme som Borupgård og de små Appenæsgårde. Dette forhold så vel som Tyvelsegårdenes medtagelse kan i øvrigt tyde kraftigt på, at der virkelig har været foretaget en vurdering, hvad enten den så har ført til balance på vægtskålene eller til det modsatte. Baarse og Hammer-godset indgik i Vordingborg len, medens resten af klostergodset brugtes til andre mageskifter eller til kongegaver. I alt beholdt kronen 71 bøndergårde. Roskilde Domkapitel fik ved mageskifte 46, som lå i Sydvestsjælland, og afgav i stedet nordsjællandsk gods. 44 gårde kom på andre hænder, og af dem fik kongens yndling borggreve Frederik von Dohna 9, som lå i nærheden af hans nyerhvervede herresæde Gisselfeld. Hermed var Skovklosters saga endt.

Ser man atter på kortene, vil man opdage, at det gods, som kom til Herluf Trolle og Birgitte Gøje, var en samlet besiddelse, og en sådan er meget lettere at administrere end strøgods. Det viste sig også senere, at de gårde, som Herlufsholm fra tid til anden fik fat på langt fra godsets kerne, var så vanskelige for ledelsen, at stiftelsen ikke havde gavn af dem. Der kan vist ikke være megen tvivl om, at et Herlufsholm på basis af Hillerødsholm og ægtefællernes gods før mageskif-

Kortet til venstre viser et terræn omkring Herlufsholm – med den omtrentlige beliggenhed af det jordegods, som Herluf Trolle og Birgitte Gøje modtog ved mageskiftet. (1 Holløse, Kalby, Naaby, Rislev og Tyvelse fandtes også gårde på fremmed hånd). – Kortet til højre viser den omtrentlige beliggenhed af det jordegods, som kronen modtog ved mageskiftet.

tet ikke havde fået nogen lang levetid, med mindre ledelsen havde været lagt i hænderne på mænd af en helt anden støbning end de to ætlinge af stifterne, Mogens Gøje (1610-1615) og Christoffer Ulfeld (1616-1653), som hver på sin vis forsøgte at køre stiftelsen i sæk, Gøje ved at betragte den som sit private gods og Ulfeld ved det, som man ganske træffende kalder tåbeligt initiativ.

Der er heller ingen tvivl om, at Herluf og Birgitte så de lyse sider ved mageskiftet, måske endda med deres skole i tankerne. Men det var nok alligevel med blandede følelser, at Herluf Trolle modtog sin udnævnelse til at være første lensmand i det nyoprettede len, som fik Hillerødsholm til hovedsæde. Hans første oplevelse blev gårdens navneforandring til Frederiksborg, og hans første opgave som lensmand blev at forestå en stor ombygning af det hus, som han og Birgitte havde ofret meget på få år tidligere, og som de holdt af. Heraf udsprang en vis kappestrid mellem ægtefællerne og kongen; men beretningen herom hører hjemme i det næste kapitel i Herlufsholms historie.

Hvem der opsatte den bekendte tavle på Frederiksborg, og hvem der ristede mageskiftets rune:

Friderick the anden goed och from
hans naade gjorde thette bytthe
ath hyllersholm under Kronen kom
och herlof till Skougkloster flitthe
M . D . LX

får stå hen. Den tjener begge parter til ære. At den af og til omtalte skuemønt (bracteate) er uden forbindelse med mageskiftet, har *Kj. Hasselbalch-Larsen* ('12) fortalt i *Herlovianeren* 9. årg. s. 29-31, og det må vist tages for givet i dag, at den eneste autentiske minderrune fra de direkte implicerede er ristet med Herlufs egen hånd i Birgittes jordebog. Den gengives her med moderne retskrivning, og den viser bedre end mange og lange udredninger, hvorledes ægtefællerne – og med dem antagelig en stor del af Danmarks adel – så på den nye konges fremfærd. Kongen var kongen, selv om man ikke brød sig om mennesket Frederik 2, og adelskab forpligter. Udadtil må adelen give det gode eksempel, selv om det smertes. Men det er dog en trøst, hvis det ikke bliver værre. I jordebogen står følgende:

»Mdlx begærede kongelig majestæt kong Frederik den anden, min allernådigste herre, min kære hustrus sædegård Hillerødsholm, som jeg havde bygget, hvilket jeg ikke kunne nægte hans kongelige majestæt; med min kære hustru, Birgitte Gøjes bevilling og samtykke og med hendes råd tilskiftede jeg hans kongelige majestæt dette hendes jordegods, som hun havde, som herefter følger, og noget af mit arvegods, og findes her klar besked i bredden, hvorledes det har sig med samme gods, så at man kan let se og vide besked med, hvad jeg, Herluf Trolle, har handlet og gjort, og det skal sig så befindes i sandhed og er ret. Gud være lovet, som ved Christi ånd har givet sine tjenere at være oprigtige! Og skal min kære hustru bevidne, at hendes (gods) er forbedret i min væрге og ikke forringet. Gud være lovet for sin gave og velsignelse! Amen. Alting kommer af Gud.

Herloff Trolle.«

Onsdag den 22. marts, kl. 19,30

afholdes Herlovianersamfundets ordinære

Generalforsamling

i Grand Café's selskabslokaler, Kgs. Nytorv.

Dagsorden:

1. Formandens beretning.
2. Kassereren aflægger regnskab.
3. Fastsættelse af medlemskontingentets størrelse for kalenderåret 1962 jfr. lovenes § 4, stk. 2.
4. Valg til bestyrelsen.
5. Valg af øvrige embedsmænd.
6. Eventuelt.

Efter generalforsamlingen tvangfri fællesaften for deltagerne.

Ang. punkt 3: På generalforsamlingen i fjor vedtog man at opkræve kontingentet med 7 kr. årlig for de otte yngste årgange og 17 kr. årlig for resten.

Ang. punkt 4: Fabrikant Knud Lindberg (IV '23), Civilingeniør Klaus Aarup ('51) og cand. jur. Lennart Konow ('54) er på valg. De to førstnævnte er villige til at modtage genvalg – hvorimod Konow ikke kan genvælges som juniormedlem. I stedet foreslår bestyrelsen stud. med. Jes Olesen ('60).

Personalia

Døde:

Fhv. dommer *Hans Ditlev Fabricius* ('83) er død den 16. februar 1960 på Frederiksberg.

Læge *Arne Lindholm* ('04) døde den 20. april 1960.

Tegner *Gordon Riis* (R '38) døde den 3. oktober 1960.

Arkitekt *Sven Fournais* ('26) opfører et stort hotel på Tenerifa.

Lars *Wuergler Hansen* ('52) har bestået lægevidenskabelig embedseksamen ved Århus Universitet.

Læge *Lorenz Ferdinand* ('40) er valgt til bestyrelsen af Dansk Ornitologisk Forening og er samtidig blevet formand for foreningens Feltornithologiske Udvalg for Sjælland.

Cand. jur. *Holger Nyvang Knudsen* ('40) har søgt og fået afsked fra udenrigstjenesten og derefter fast ansættelse som vicekonsul ved generalkonsulatet i Flensborg.

Godsejer *Erik Tillisch* ('44), Rosenfeldt, var i september sammen med statsskovrider *Løfding* i Kaukasus for at samle frø af ædelgran.

Civilingeniør *Georg Bruun* ('35) er udnævnt til professor i svagstrøms-elektroteknik ved Danmarks tekniske Højskole.

Læge *Steffen Gjørup* ('43) skal i forårets løb forsvare sin doktorafhandling: »Akut nyre-insufficiens. Studier over konservativ og hæmodialytisk behandling«.

Dyrlæge *Uffe H. Biering-Sørensen* (III '38) er udnævnt til overdyrlæge ved den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles undervisning i praktisk kødkontrol. Og er samtidig beskikket til tilsynsførende dyrlæge ved de Sjællandske Andelsslægteriernes Destruktionsanstalt, Kødfoderfabrikken Sjælland, i Ortvad pr. Ringsted.

»Herlovianeren«s og ALT for damerne«s redaktør, Kaj Dorph-Petersen ('43) er valgt til formand for Gutenberghus' Kunstforening.

Lektor ved Sct. Knuds Gymnasium i Odense, cand. mag. *Henrik Hertig* ('33) er ved kongelig resolution af 20. juni 1960 udnævnt til rektor for Maribo Kommunale Gymnasium fra 1. august.

Landsretssagfører *Knud Salicath* ('33), Næstved, er den 23. januar 1960 beskikket til medlem af og formand for Skatterådet for Næstved Skattekreds.

Under 16. maj 1960 er lederen af den faste delegation ved Organisationen for Europæisk Økonomisk Samarbejde, Ambassadør *Eyvind Bartels* ('34) beordret til fra 1. august at forrette tjeneste som overordentlig og befuldmægtiget ambassadør i Paris, idet han fortsat tillige bevarer sit nuværende hverv.

Fuldmægtig i Udenrigsministeriet, cand. jur. *Jørgen Ditlev Scheel* ('36) er i marts udnævnt til dansk generalkonsul i Montreal, Canada.

Fuldmægtig i Indenrigsministeriet, cand. jur. *Kaare Schmit* ('36) er den 26. januar 1960 med virkning fra den 1. februar udnævnt til ekspeditionssekretær sammesteds.

Sagfører, cand. jur. *Holger Kierkegaard Madsen* ('41), Tranebjerg, Samsø, er den 16. september 1959 antaget til for et tidsrum af 10 år at deltage i udførelsen af offentlige og benificerede sager ved Kalundborg Retskreds' Bitingsted sammesteds.

Lektor på Herlufsholm siden 1946, dr. phil. *Jørgen Andersen* tiltrådte fra og med skoleåret 1960—61 stillingen som rektor for Nørre Gymnasium i København.

Landsretssagfører i Nyborg *Otto Jens Christian Brandt's* ('09) beskikkelse som auktionsleder af 5. november 1938 er den 29. september 1959 efter ansøgning tilbagekaldt; Brandt's beskikkelser som sagfører af 17. november 1919 og som landsretssagfører af 5. oktober 1934 er den 19. oktober 1959 efter anmodning taget i forvaring.

Fabrikant *Knud Lindberg* (IV '23), medlem af Herlovianersamfundets bestyrelse, fejrede den 10. marts 25 års forretningsjubilæum — og markerede dagen bl. a. ved udsendelse af et smukt festskrift.

Advokat *Claus Bülow* (III '42 ?) er for ca. et år siden blevet sekretær hos olie kongen Paul Getty.

Preben Rathschach (IV '48) har i april-maj-juni eksamenstermin 1960 bestået lægevidenskabelig embedseksamen fra Københavns universitet.

Bryllupper, forlovelser:

Civilingeniør *Klaus Aarup* ('51), medlem af Herlovianersamfundets bestyrelse, er lørdag d. 18. februar blevet forlovet med korrespondent frk. *Bodil Uldal*, Roskilde.

Sekretær *John Hjarsøe* ('52) er blevet gift med frøken *Kirsten Lisfeldt*.

Stud. oecon. *Jens Münther* (IV '50) er i England blevet gift med *Miss Maureen Carty*.

Civilingeniør *Carl Erik Scheller* ('47) er i Søllerød Kirke blevet gift med frøken *Ada Bøgh Jensen*.

Stud. med. *Mogens Rahbek Lauritsen* ('54) viedes 21. oktober i Messiaskirken til fysioterapeut frøken *Anne-Marie Fog*, datter af overlæge, dr. med. *Torben Fog*.

James McDougal (IV '37) er blevet gift med fru *Inge Jensen*, født *Juulsgaard*.

Stud. med. *Flemming Buch-Larsen* ('54) er blevet forlovet med sygeplejerske frøken *Inge Jensen*, datter af proprietær *H. O. Jensen*, Fjeldstrup ved Haderslev.

Den 25. juni 1960 indgik lærerinde, frøken *Ulla Weis Jensen*, datter af bogholder *C. E. Weis Jensen*, i Lundehus Kirke ægteskab med stud. med. *Jens Buhl* ('50).

På Københavns Rådhus indgik frøken *Annelise Andersen* den 28. maj 1960 ægteskab med stud. med. *Karl Heine Jensen* ('53).

Den 4. juni 1960 viedes i Sct. Michaels Kirke i Fredericia skuespillerlev *Viggo Bro*, datter af afdøde Lærer *Bro*, Fredericia, til skuespiller *Fritz Constantin Brun* (II '49), Århus.

I Hørsholm Kirke viedes den 20. maj 1960 frøken *Suzanne Finsen*, datter af direktør, cand. jur. *Hilmar Finsen* (og søster til *Percy Henrik Finsen* ('54)) til *Morten Lund* ('54).

Penne m.m.:

Baron *Carl Haxthausen* ('19), Skarridshus, skrev 21. juli i Politiken om »Jægeren i Sommerskoven«.

Cand. psyk. *Henrik Poulsen* ('44) skrev i festskrift til professor *Tranekjær-Rasmussen* om »Perceptuel Konstans«.

Af *Ebbe Neergaard* ('19) er posthumt udkommet »Historien om Dansk Film«, Gyldendal.

Komponisten *Jan Maegaard* ('44) skrev i Informations kronik 3. marts 1960 om »Den musikalske oplevelse«.

Overinspektør ved Nationalmuseet *J. Troels-Smith* ('34) har i »Fra Nationalmuseets Arbejdsmark 1960« skrevet om »Ertebølletidens fangstfolk og bønder«, og i Danmarks Geologiske Undersøgelse 4. række 4. bind nr. 4 om »Ivy, Mistletoe and Elm. Climate indicators and fodder plants. A contribution to the interpretation of the pollen zone border VII-VIII«.

Redaktør *Sven Tito Achen* ('40) holdt 25. september foredrag i radioen om »Verdens største by. Sådan er New York også«. Og har i Heraldisk Tidsskrift nr. 2 fremlagt et detaljeret forslag til udarbejdelsen af et Komplet Register over Danske Borgerlige Våbener.

Landsretssagfører *J. Mazanti-Andersen* ('45) har i »Revision og Regnskabsvæsen« marts-april 1960 skrevet om »Interessentskabsskatteproblemer«. Og har sammen med *Henning Gilså* udgivet »Beskatning af Selskaber og Aktionærer m.v.«, Nyt Nordisk Forlag.

Magister *Jørgen Knudsen* ('44), som i øvrigt er blevet gift, skrev i Information 1. september en fremragende kronik »I feriens tidsalder«. *Jørgen Knudsen* anmelder regelmæssigt i Information, og er utvivlsomt en af de bedste herlovianske penne.

I artikler i »Juristen« den 1. januar 1960 og i »Ugeskrift for Retsvæsen« den 7. maj 1960 har professor *Flemming Tolstrup* ('24) skrevet om »Tilliden til landinspektørerne« og »Koncessionslovgivning«.

Herlufsholms Kommunes våben

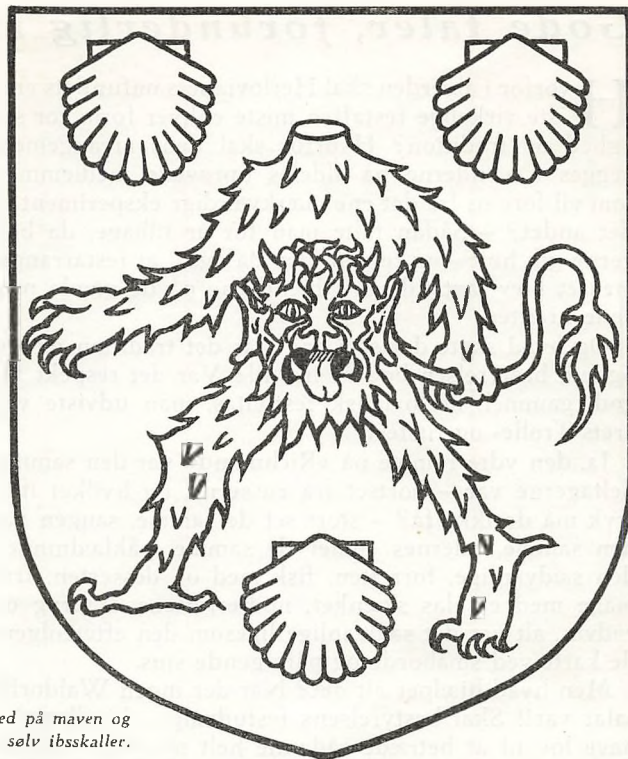
De fleste danske købstæder har haft våbenmærker siden middelalderen. I de senere år er også Danmarks landkommuner begyndt at tage sig våbener, og det nyeste af disse er det våben, som *Herlufsholm Kommune* har ladet sig tegne i efteråret 1960.

Blandt forskellige udkast valgte Sognerådet et af Statens heraldiske Konsulent udarbejdet forslag, se illustrationen. Våbenet er, som det ses, komponeret over Herluf Trolles og Birgitte Gøyes: guld trolld i rødt felt, det modsatte af Trollernes røde trolld i guld felt, og de tre ibsskaller taget fra Gøyernes våben. Det er jo meget tæt på, men ikke så tæt at man kan tage fejl, og kommunen har ønsket at anskueliggøre sin meget nære tilknytning til Herlufsholm: Kommunen har navn efter skolen, Herlufsholm Kirke er kommunens eneste (efter Vredsløse og Ladby Kirkers nedlæggelse i 1560'erne), og selv om Herlufsholm ikke mere råder over al kommunens jord, ejer skolen dog stadigvæk størstedelen af den.

Før sin endelige vedtagelse blev våbnet med stor artighed forelagt Herlufsholm nye forstander, som ikke havde noget imod det at indvende.

Sven Tito Achen ('40).

Herlufsholm Kommunes våben: i rødt felt en gul hovedløs trolld med hoved på maven og holdende sin hale i venstre klo, mellem tre sølv ibsskaller.

På sporet af forsvunden herregård

(Fra »Information« 21/8-60)

Ved et tilfælde er man i landsbyen Ladby nær Herlufsholm kommet på sporet af en forsvunden herregård, om hvilken man i dag – gennem arkivstudier – egentlig kun ved, at den i 1135 af stormanden Peder Bodilsen blev skænket til munkene på Skovkloster i Næstved.

Herregården, der menes at have været Peder Bodilsens hovedgård, synes at have ligget midt i landsbyen. Det var visse ejendommelige terrænforekomster på et stort åbent areal i landsbyen, der først henledte opmærksomheden på stedet. Umiddelbart var man af den opfattelse, at hævingerne i terrænet pegede imod resterne af en vikingeborg under grønsværen. Teorien passede dog ikke til de øjensynlige spor af voldgrave, man også mente at kunne finde.

Både ejeren af den mark, hvor ridder Bodilsens forsvundne herregård formentlig gemmer sig, forpagter Børge Lorentzen, og amatørarkæologen Svend Dyhre Rasmussen i Rejnstrup har arbejdet med arkivundersøgelser og har sammenholdt deres undersøgelsesresultater med det materiale, som inspektøren ved Næstved museum, lektor F. Michelsen, er i besiddelse af om Peder Bodilsens tilknytning til stedet.

Der er nu taget beslutning om, at der i landsbyen skal foretages prøveudgravninger, og videre undersøgelser må derefter stå hen – når først fundet er verificeret.

Peder Bodilsen-slægten, der knytter sig til den forsvundne herregård, havde i det 12. århundrede stærk tilknytning til Sydsjælland og synes at have været meget indflydelsesrig på både monarkers og biskoppers forhold.

50 års jubilarene fra 1910

fejrede deres jubilæum på Herlufsholm i forbindelse med studenternes dimission.

Jubilæumsholdet vedtog som en tak overfor skolen at søge indsamlet et beløb, der skulle stilles til rådighed for skolens forstander og rektor, for at anvendes til studieophold i ind- eller udland for en eller flere af skolens lærere. Indsamlingen gav ialt et beløb af 5.100 kr.

(29)s fik-fak faktion a/s DIREKTIONEN

Det meddeles herved, at direktionens telefon (nummer) er ændret til 29 19 29, idet man samtidig påpeger, at såvel baneledelsens som sandstrygerens telefonnumre er uændrede. p.f.v. Børge Bankov ('29).

Herlufsholms Heraldik

Til brug for en artikel om *Herlufsholms Heraldik* ville jeg meget gerne låne gode fotografier (evt. negativer), hvorpå man ser våbener på blazer, skjorte, fodboldbluser (med Gøjevåben og med trolld), gamle sportsbluser med ibsskallen alene, knapper (også bøvknapper) i nærbillede, skolefanen, krus og tallerkener, og lignende. Desuden af »murfaste« våbener fra skolen: Spisesalens frise og kaminvåbener, epitafiet og andre våbener i kirken, bibliotekets forstandervæg, våbenerne i Vulens loft, på skolebygningen o.s.v. o.s.v.

Hvis nogen kan hjælpe mig med sådanne fotografier, gamle eller nye, vil jeg være meget taknemlig. Billederne kan sendes til undertegnede, c/o Politikens Forlag, Vestergade 26, København K. De vil naturligvis blive returneret uskadt. Sven Tito Achen ('40).

Gode taler, forunderlig mad og god stemning prægede 14

Hvorfor i alverden skal Herlovianersamfundets eneste virkelige festaften miste enhver form for stilhed og tradition? Hvorfor skal dens arrangement lægges i hænderne på aldeles uprøvede medlemmer, som vil føre os fra det ene mærkværdige eksperiment til det andet? – Sådant talte man for år tilbage, da bølgene gik højt – og følgen blev da også, at festarrangementet blev lagt tilbage i hænderne på de gamle prøvede kræfter.

Og hvad skete der så i år? Var det tradition og stilhed, bestyrelsen bød os ind til? Var det respekt for god, gammel, herloviansk festivitas, man udviste ved årets Trolle- og rusfest?

Ja, den ydre ramme på »Richmond« var den samme, deltagerne var – bortset fra russerne, og hvilket indtryk må de ikke få? – stort set de samme, sangen var den samme, talernes emner de samme, påklædningen den sædvanlige, forretten, fisk med øl, desserten, fro-mage med et glas skænket, midterrettens dyreryg og rødvin, alt var det sædvanlige ligesom den efterfølgende kaffe ved småborde og påfølgende sjus.

Men hvad hjælper alt det? Når der ingen Waldorffsalat var!! Skal bestyrelsens festudvalg – Lindberg! – have lov til at betræde sådanne helt nye veje ved tilrettelægningsen af årets store aften, vil medlemmerne i hvert fald gerne advares på forhånd. Ellers bliver chokket for stærkt.

Nu er det sagt! Og skal bestyrelsen overleve den tilstundende generalforsamling, er et tilsagn fra allerhøjeste plan om Waldorffens genoptagelse i foreningen absolut nødvendigt. For vel er herlovianere ikke bange for at betræde nye stier – men der er dog grænser!!

Trods det – hvis dette altså overhovedet kan trodses – blev aftenen såmænd strålende. Herlovianere er jo vant til lidt af hvert fra køkkenets side!

Omtrent hundrede var mødt op – jubilarer, russer, bestyrelsesfolk og menige medlemmer. Mange var endnu rejsetrætte efter turen ad glatte veje fra morgengudstjenesten på Herlufsholm, som i år havde samlet endog usædvanligt mange. (Godt råd til næste år: Mød ikke senere end kl. 7,00 prc., hvis De vil have siddeplads i kirken!)

Damgaard modtog og indkrævede i kjole og hvidt – let pikeret over formandens påtale af, at en tier var blevet borte! Snart kom dog smilet frem igen på kassere-rens ansigt – det var en jævnaldrende jubilar, som Dreyer ('10) efterlyste.

Man gik til bords, beså de udstillede pilsnere – og afsang Nørreslets Introduktion. Så bød formanden velkommen, specielt til jubilarerne. Årgang 95 er hundrede procent repræsenteret ved lektor Viggo Forchhammer, udtalte han. 1910 er derimod kun sløjt repræsenteret – ved Johan Baagøe, Knud Ewald, Paul Opstrup og Erik Dreyer. Også til russerne bød den jubilerende formand specielt velkommen – og derpå gik man så over til festmiddagen.

Som tidligere ganske perifert omtalt var den af en noget aparte sammensætning, så alle var glade for at lægge gafler og knive, da grosserer Chr. Saugmann ('13), formanden for Grosserersocietetets Komité, slog

på sit glas for at holde årets Trolle- og rustale, der her gengives efter manuskriptet:

Kære formand, gamle og nye herlovianere!

Da formanden skrev til mig og spurgte, om jeg ville holde Trolle-talen i år, var min første reaktion: »Det har du hverken tid eller evner til.« Jeg har nemlig ikke sidste års talers poetiske åre – men kan til gengæld fatte mig i korthed. Jeg skal ikke trætte Dem længe, jeg har nemlig – ikke her, men andre steder – gjort den erfaring, at jo mindre folk har på hjerte, jo længere taler de ofte.

Når jeg imidlertid, efter at have sovet længe og dybt på det, ikke blot sagde Ja – men Tak til – var det, fordi jeg har følt, at her var en lejlighed til, overfor en kreds, der vil forstå det, at udtrykke og tolke min taknemlighed for den lærdom, jeg fik på min gamle skole: ikke specielt kundskaber i latin, engelsk og tysk – en del endog i fransk – og næsten ingenting i svensk – (var det forresten ikke en idé, om Herlufsholm med den rod, stifterne har haft, gik ind for undervisning i svensk sprog og litteratur i et nogenlunde ønskeligt omfang?)

TROLLEFEST I

Jeg tror faktisk, det ville være gavnligt, om ungdommen i højere grad end tilfældet er, lærte noget af de rigdomme, der findes i litteraturen i Sverige, og lærte at læse dem på original-sproget – men for at blive ved begyndelsen – ved min taknemlighed for, hvad Herlufsholm har givet mig rent karaktermæssigt, og hvad det har betydet for mig senere i livet – må jeg nødvendigvis for at komme til en konklusion oplyse, hvad jeg tror er baggrunden for det, og for at give den baggrund må jeg gå helt tilbage til skolens stiftere.

Jeg føler mig hverken kompetent eller værdig til at blot forsøge at give en karakteristik af stifterne, dertil er de af for stort et format, men jeg må have lov til at anføre nogle fakta, som igen kan føre til nogle slutninger. – Herluf Trolle havde jo i virkeligheden en umådelig arbejdssom, flittig og også omskiftelig tilværelse. Først fik han – hvad de fleste mennesker på den tid ikke fik – en fortrinlig opdragelse og uddannelse, hvilket måske kan have bidraget til hans senere storslåede handlinger.

Først fik han – som alle her jo ved – en god opdragelse i sit hjem på Lillø, hvorfra han sendtes til Vor Frues Skole her i København, hvorfra han jo – som De også ved eller bør vide – drog til datidens lærdomssted – lærdom var jo på det tidspunkt meget nær knyttet til teologi – han drog til Wittenberg, hvor han fik sin uddannelse i politik, historie, jura og filosofi – en uddannelse, som vi måske kunne ønske, nogle ville få den dag idag, hvor den unge student normalt stirrer sig blind på sit fagstudium. Jeg vil give det råd til

anuar-festen i år, som havde samlet omtrent 100 deltagere

russerne: Pas jeres forelæsninger, hvis I vil studere – men glem ikke den almindelige intellektuelle uddannelse ved siden af. Vi har ikke idag lærere af format som Herluf Trolle's: Luther og Melanchton – men ikke desto mindre findes der strømninger i tiden, som det er vel værd at sætte sig ind i.

Herluf Trolle dyrkede imidlertid ikke blot videnskaben, men har også haft en sund og sikker sans for de jordiske goder. Han opnåede jo i rigeste mål, både ved egen dygtighed og administration og ved sit giftermål, jordegods og rigdomme, som var blandt de største, der opnåedes på den tid.

Men mærk vel: Selv om han var en rig godsejer, nøjedes han ikke med at varetage sine egne materielle interesser – tænk blot på at beklæde stillinger som rigsråd, offentlig anklager i sin tids største sag: sagen mod Peder Oxe – een af rigets mægtigste – som lensmand, som diplomat ved sin specielle sendelse til Lifland, som krigskommissær og som rigets øverste admiral. Men den mand, der således var i besiddelse af alle jordiske goder, både på ære og på gods, skrev året før han døde:

A RICHMOND

»Længe da var dit ansigt blid
bortvendt fra mig med alle –
men du hjalpst mig i rette tid,
du lod min sorrig bortfalde.
Dig priser jeg nu, oh Herre Gud,
derpå kan jeg ikke tuile,
at du jo fra denne verden ud
mig fører til evig hvile –«

Herluf Trolle glemte aldrig, at han skulle være sin Gud eller sit forsyn – hvad man ville kalde det – taknemlig. Det er vel et af de smukkeste træk i hans karakter og i Birgitte Gjões karakter, at de i levende live gav et kontant udtryk for deres taknemlighed og deres kærlighed til ungdommen ved at stifte Herlufsholms Skole.

Stifternes ånd har gennem århundreder hvilet over skolen. Vi har dagligt haft stifternes valgsprog for øje. Vi har nydt godt af ånden på Herlufsholm, som har lært os høflighed, hensyn, orden, betydningen af sammenhold og måske til en vis grad: beskedenhed. Det vigtigste for mig – og her kommer jeg til konklusionen – er, at jeg tror, at hele den ånd, der hviler over stedet med dets traditioner, dets landskabelige skønhed, har bevirket mangan herlovianer – hvor mange, ved jeg ikke – til at lære selvstændig tænkning, og når vi priser stifterne, må vi ikke glemme, at skolens ånd til enhver tid i højeste grad er afhængig af den til enhver tid værende forstander – af skolens rektor og af lærerkollegiet.

Jeg tror, det er en lykke for videreførelsen af stifter-

nes ånd, at de har fået en forstander i Baron Reedtz-Thott, som selv gennem sin barndom har lært herlovianerånden at kende, og som gennem sin fødsel har fået mange af de egenskaber, som var stifterne til del, og jeg vil benytte denne tale til at medgive ham de bedste ønsker om, at han med den frihed og sundhed i tankegang han har lagt for dagen ved mangan lejlighed, må få lykke til at føre Herluf Trolles og Birgitte Gjões ånd videre i mange år.

Vi hilser jo idag et nyt hold af russer velkommen. Jeg vil sige jer: Verden har aldrig været så åben for ungdommen som idag, men verden kræver ligeså meget af jer, som den har gjort af os og måske mere. Vi lever i en tid med en ekspansiv udvikling og med en økonomisk velstand, der måske kan rumme en vis risiko for, at vi glemmer den mere individuelle og åndelige del af tilværelsen.

Tiden idag er ungdommens i samme grad, som den har været altid, men heller ikke mere – men I, der kommer fra Herlufsholm, har efter min mening en særlig forpligtelse til at føre herlovianerånden videre og føre den ud i livet.

Jeg kan ikke slutte min velkomsttale til jer – tror jeg – på en bedre måde end ved at citere et par vers af lektor Fogtmanns dimissionstale fra 1816:

»Erkjend, hvad der er ret og godt,
udöv det frit trods Vold og Spot!
Dit Hjerte efter Sandhed stræbe,
til den indvie du din Læbe!
Hvad ædelt, skjönt og herligt er,
erkjend det ret og hav det kjær.

Da gör din Videnskab dig riig;
den gör din Sjel sin Skaber liig.
Som han Velsignelsen udmaaler
og Naadens Lys i fulde Straaler,
et Lys vil skinne i din Sjel,
og virke vidt til Brödres Held.

Men tænker ogsaa sønligt paa
det Sted, hvor her I rötte staae!
Betænker, hvad der her blev givet
for eders Held i hele Livet;
ja husker Herluf og hans Viv
med sønlig Tak jert hele Liv.«

Straks da bilfaldet efter Saugmanns tale havde lagt sig, sprang den nyudsprungne student Jens Hüttemeier op – tænke sig for øvrigt, at netop en bærer af dette fremragende kalorie-navn (jfr. »ALT for damerne«s madsider) skulle opleve dyreryg uden Waldorff, første gang han søger sammen med gamle skolekammerater! Han var imidlertid belevn nok til ikke at træde i salaten, men takkede smukt for velkomsten og middagen. – »Vi er stolte af at være blevet erklæret gammelherlovianere,« sagde han og fortsatte: »Vi er jo nu kommet ud i livet, som man siger, men det er såmænd ikke så let endda at sige farvel til en skole, hvor i hvert fald de fleste af os har tilbragt syv år. På skolen kunne

vi måske af og til længes efter frihed – længes efter at være sig selv – men det har vi egentlig ikke opnået særlig meget ved nu, da vi har nået det. Vi savner kammeratskabet i det daglige, men vi må jo vænne os til at være overladt til os selv og hver arbejde for sit. Det fælles præg har vi imidlertid – vi er gammel-herlovianere og har fællesskabet her i Herlovianersamfundet. Jens Hüttemeier sluttede med at udtale håbet om, at årgang 60 måtte være med til at styrke sammenholdet indbyrdes og med den gamle skole.

Formanden oplæste derpå et par telegrammer – fra fem og tyve gamle dipole på Fyn, samlet hos amtmand Knud Friis Jespersen ('10) i Svendborg – fra den jubilerende J. H. Rønnenkamp Maës ('10), som var forhindret i at komme p. gr. af sygdom – samt et fra Athen, på græsk, hvis ordlyd Deres ellers så årvågne og græskkyndige korrespondent ikke opfattede.

Jubilaren fra årgang '95, den evigunge Viggo Forchhammer holdt derefter en tale, som både på grund af sit sprudlende indhold og blændende form blev påhørt med sjældnen interesse. »Da jeg i morges var nede på Herlufsholm,« begyndte jubilaren, der er søn af skolens gamle rektor Forchhammer, »kunne jeg ikke lade være med at tænke over, hvilke forandringer der er sket i de firs år, jeg har at tænke tilbage på. Går man for eksempel ned gennem Nyvej, ser man til venstre biblioteket og til højre sygehuset. I gamle dage var biblioteket indrettet over forstanderlejligheden – i de lokaler, der i dag er lige så lidt egnede til sovesal for de yngre, som de dengang var til at rumme bogsamlingen – og »sygehuset« var to elendige humre i Skolebygningen, varetaget af den ældste gæve Sofie, hvis drøvende udtale af eget og andres navne gav hende betegnelsen Stupide.

Videre ser man Lassengården, som jeg ikke skal dvæle ved – og helt til højre for den ombyggede skolebygning og Museumsbygningen det nye Fysicum, som gode herlovianere har skænket. Jeg besøgte det med stor glæde i dag – og beundrede især de fine elektriske installationer. Smuk var også den arkitektoniske løsning af problemet med at skaffe en forbindelseslinie fra Museumsbygningen via det nybyggede Fysicum til skovriderboligen. Både teknisk og æstetisk må det således være en nydelse at være matematiker på Herlufsholm i dag. Først nu er det også lykkedes at få vestibulen i Museumsbygningen til at komme til sin fulde ret – og med den de gamle gibsafstøbninger, som min far i sin tid anskaffede. I Smøgen ser man, at den gamle gymnastiksal (den senere læsesal) er blevet en etage højere – det er pænt! Gården i Museumsbygningen er også blevet meget kønnere med en nysået græsplæne.

Baggården med det gamle »dejlige« pus og vus – med spark og »hov« – er også ændret helt med smukke, nye bygninger – med en ny gymnastiksal (den er vist fra 1932! red.) – og derfra ser man op forbi brændestakkene i sukkertoppefacon, Stakkehaven, til vandtårnet, som min bror Herluf konstruerede.

Indre forandringer er vel også sket, men det er jeg udelukket fra at komme ind på.

Så store forandringer er ikke sket i det samfund, hvis gæst jeg er i aften. For 65 år siden, da jeg blev rus, gjaldt det ganske vist ved rusfesten om at få drukket

russerne under bordet så hurtigt som muligt. I en senere periode fik vi lov til at tage vore damer med – det var vi glade for! Nu må vi nøjes med denne stilige, smukke fest,« erklærede taleren, der som gæst i Herlovianersamfundet naturligvis ikke ville påtale den manglende Waldorff-salat i en officiel tale.

Og Viggo Forchhammer fortsatte: »En god tradition har Herlovianersamfundet: at bede jubilarene med til Trollefesten! Det er festligt at kunne slippe for at betale hvert femte år! Jeg havde dog glædet mig til at træffe en jubilar fra og på halvfems – så kunne han have holdt talen.

Nu må jeg – og jeg gør det gerne. Det er nemlig en oplevelse at fylde runde år som gammel-herlovianer – så jeg glæder mig til at sidde på denne plads igen om fem år. Gid de øvrige tilstedeværende også må nå at opleve det – Herlovianersamfundet leve!«

Hurraråbene efterfulgtes af bragende klapsalver.

Landsretssagfører P. C. Opstrup ('10) takkede på sin årgangs vegne – og lovede at gøre det kort, da programmet ved festen jo var så stort. »Vi beklager, at vi er så få,« sagde taleren, »men nogle fester andre steder, og andre er syge. For øvrigt har vi jo holdt jubilæum én gang før – i sommer på Herlufsholm, da vi var skolens gæster ved dimissionsfesten. Forstanderen havde inviteret os – og vi blev fornemt placeret lige bag ved studenterholdet. Senere nød vi middagen i forstanderlejlighedens spisestue. Ved desserten troppede vi op, tretten i tal, i festsalen og hyldede studenterholdet.

Jeg anbefaler at gøre det til en tradition at fejre halvtreds års studenterjubilæum på den facon – og vil gerne i den forbindelse nævne, at vi samtidig gjorde forsøg på at grundlægge et lille legat, hvis formål skulle være at betale en studierejse for en lærer efter forstanderens og rektors valg. Nogen fundats blev ikke oprettet – og jeg må fremhæve, at forstanderen, da han fik beløbet overrakt, stærkt pointerede, at efterfølgende jubilar-årgeange var lige velkomne med og uden kontante bidrag.« – Opstrup sluttede med at udbringe et leve for vor gamle skole, som vi mindes den – og som den har udviklet sig.

Formanden takkede aftenens talere – og bød derpå velkommen i Herlovianersamfundet til årets rushold, hvoraf 17 var til stede, mens 11 var fraværende. De unge studenter blev præsenteret én for én ved navn og fag – forbløffende mange af søheltens sønner var gået ind i shippingbranchen – og derpå udtalte formanden: »I skal vide, at I altid er meget velkomne i Herlovianersamfundet, til vore fester, arrangementer – og til de månedlige frokoster. – Er man herlovianer, spiller årgangen såmænd ingen større rolle. Vi ældre vil følge jeres fremtid med interesse – vil vil glæde os over jeres fremskridt og sørge over eventuelle nederlag.«

Sin tale til russerne sluttede formanden med at udbringe et leve for dem.

Efter middagen – en slags middag var denne uortodokse sammensætning af madvarer jo trods alt – slentrede man ind i de tilstødende lokaler til kaffe og hyggesnak – og senere sjusser og mere hyggesnak.

red.

Sorø Akademis Våben

Af Sven Tito Achen.

M uligvis inspireret af Herlufsholm er Sorø Akademi ved at indføre en ny daglig sommer-uniform: blågrå skjorte, grå flonelsbukser, og mørkeblå blazer (for afgangsklasser i deres sidste halve år, samt gamle soranere). Skjorte, blazer, gymnastiktrøje, sweater, m.m. ville man gerne pryde med et våben for Akademiet; et sådant eksisterede til dels i den Fugl Fønix, som bl. a. kendes fra soranernes uniformsknapper (indført 1883), men farverne var ikke fastlagt, og Akademiet ønskede tillige på en eller anden måde at sætte de oldenborgske konger, som har betydet meget for skolen, et heraldisk minde i sit skjold.

Resultatet blev som på illustrationen: i blåt felt en guld Fugl Fønix med rødt næb stigende op af røde flammer; i det indskudte felt (en såkaldt »kanton«) to røde bjælker i guld, hvilket er det oldenborgske dynastis stamvåben, kendt fra slutningen af 1100-tallet. Brugen af denne kanton er blevet godkendt af Oldenborgernes danske overhoved, Kongen, efter at Statsministeriet og Statens heraldiske Konsulent ikke havde haft noget derimod at indvende.

Våbenet er komponeret af undertegnede og Akademiets tegnelærer Knud Raaschou-Nielsen, som har tegnet våbenet i den viste udformning.

Fønixen.

Fuglen Fønix er en ældgammel figur, langt ældre end heraldikken. Den omtales lidt forskelligt i det gamle Ægypten, i Bibelen og Talmud, hos grækere og romere, og hos arabere. Om dens udseende skriver Herodot: »Jeg har aldrig set en selv, undtagen på et billede. Hvis billedet ligner, er dens fjer dels gyldne, dels røde; og i figur og størrelse har den mest lighed med en ørn«.

Ifølge den semitiske opfattelse lever Fønixfuglen i 1000 år (andre siger 500, Plinius 540), og når den føler, at dens tid er omme, bygger den sig i en fjern ørken en rede af vellugtende kviste fra sjældne træer, og lader derefter sig selv og reden brænde op; af asken vokser Fønixfuglen frem på ny. Denne udødelighed gennem stadig genfødsel er dens løn, fordi den ene af alle dyr i Edens Have ikke lod sig friste af Eva til at æde af Kundskabens Træ.

Fugl Fønix blev sindbillede på foryngelse, fornyelse, evighed, og tillige på standhaftighed og kyskhed. For kristendommen blev den symbol på Opstandelsen og det Evige Liv, ja et argument herfor. Kirkefaderen Tertullian: »Skulle menneskene vel kunne gå til grunde, når Arabiens fugle er visse på opstandelsen?«

I symbolikken og den allegoriske kunst har Fønix spillet en meget stor rolle. Fra renæssancen til i dag afbildes den oftest omspændt af flammer, men tidligere var det vistnok almindeligst at gengive den siddende i sin rede uden flammer. I den egentlige heraldik er Fugl Fønix ikke almindelig; i danske våbener optræder den næppe mere end 3-4 steder.

Sorø Akademis våben, fastsat 1960: I blåt felt en guld Fugl Fønix med rødt næb, stigende op af røde flammer; en kanton af Oldenburg. Våbenet er bl.a. fremstillet i vævning til brug for skolens uniformer. Det viste våben er beregnet til anbringelse på brystet af en blazer og er 10 cm højt.

Våbenets forhistorie.

Våbenets soranske forudsætninger og forhistorie er således: Skolen i Sorø oprettedes i 1586 af Frederik 2. Christian 4. udvidede den i 1623 med »et ridderligt akademi«, men i slutningen af 1600-tallet forfaldt både skolen og akademiet, og i 1737 ophævedes de helt. I 1747 genoprettede Frederik 5. imidlertid skolen og akademiet, som kort efter blev betænkt med Ludvig Holbergs formue. I 1813 brændte de gamle bygninger. Den nuværende hovedbygning er opført 1822-27.

Det er ved skolens genopståen i 1747, at Fønix-symbolet benyttes første gang. Det var året efter Frederik 5.s tronbestigelse, og den genoprettede skoles nye signet viser i midten en Fugl Fønix, »som oplives af sin egen aske ved strålerne af den opgående sol«, sammen med devisen »Genfødt ved det Nye Lys«, *Redivivus Luce Nova*. Dette segl har næppe huet Holberg, som i Epistel 247 og 248, trykt i 1750, railleerer over uvidende folks tro på Fugl Fønix og deres detaljerede »viden« om dens natur og vaner.

Skønt dette segl blev reddet ved branden i 1813, blev det dog kort efter nødvendigt at fremstille et nyt. Fønixen i det var nemlig omgivet af bl. a. våbenerne for Danmark, Norge, og Sverige, og efter Norges afståelse ved Freden i Kiel 1814, krævede den svenske konge at Frederik 6. skulle udelade den norske løve af sit våben. Sorø Akademis segl måtte altså ændres, og i 1827 forelå et nyt signet for skolen med en Fugl Fønix, siddende i sin rede, alene. Siden da er Fønixfuglen, i reglen dog afbildet i flammer, blevet brugt på Akademiets papirer, fane, uniformsknapper, og talrige andre steder.

Sven Tito Achen ('40).

HERLOVIANERSAMFUNDETS ÅRSREGNSKAB 1960

INDTÆGT		Kr.	UDGIFT		Kr.
Kontingent		9.894,00	Herloviaeren:	udgift kr. 7.286,54	
Herlufsholms bidrag		600,00	— :	indtægt » 860,00	6.426,54
Renteindtægter		2.731,43	Repræsentation		503,50
Kursavance ved obligationskøb		512,24	Fester og sammenkomster		2.511,52
Arkivet:	indtægt kr. 44,00		Kontorudgifter		1.866,16
— :	udgift » 20,50	23,50	Afskrivning på inventar		62,00
Gave fra kontorchef Valdemar Anthons dødsbo		500,00	Afskrivning kontingentrestancer		557,00
			Overskud		2.334,45
		14.261,17			14.261,17

STATUS PR. 31. DECEMBER 1960

AKTIVER		Kr.	PASSIVER		Kr.
Obligationer og aktier		55.600,00	Kapital pr. 1. januar 1960		77.070,26
Bankbeholdning		9.107,99	Årets overskud		2.334,45
Girobeholdning		4.469,76			
Urørlig kapital:					
Konto 4060 Bikuben:	kr. 817,76				
Obligationer	» 7.000,00	7.817,76			
Arkivet, kassebeholdning		100,00			
Debitorer		92,20			
Inventar		496,00			
Kontingentrestancer for 1959 og 1960		1.221,00			
Indestående i Bikuben 42516		500,00			
		79.404,71			79.404,71

København den 3. februar 1961. JØRGEN DAMGAARD (kasserer).

Udgifterne er afholdt med bestyrelsens samtykke.

København, den 15. februar 1961. ERIK DREYER (formand).

LEGATREGNSKABER

	Overlærer Albert Leth's stiftelse *)	Overlærer Albert Leth's legat *)	Oluf Hall's legat *)	R. C. J. Schade's legat *)
Formue 1. januar 1960 ...	115.282,49	12.578,10	5.783,14	8.143,25
Renteindtægter	1.886,72	479,72	212,66	314,31
Kursavance	316,65			
Tilskud til legatet				
Tilgang værdipapirer				
Stigning i ejendomsværdi	7.100,00			
Andre indtægter				
IALT:	kr. 124.585,86	kr. 13.057,82	kr. 5.995,80	kr. 8.457,56
Legatportioner	720,00	400,00	75,00	200,00
Administration, porto m.v.	46,00	11,20	5,00	7,80
Køb af værdipapirer				
Udgifter vedr. fast ejend.	1.334,45			
Andre udgifter				
IALT:	kr. 2.100,45	kr. 411,20	kr. 80,00	kr. 207,80
Formue 31. december 1960	kr. 122.485,41	kr. 12.646,62	kr. 5.915,80	kr. 8.249,76

	Apoteker Johan Sander's studielagat*)	Gl. Herlovianeres tilbagebetalingslegat*)	Legatet for afdøde herlovianeres trængende efterladte*)	Bryggeriejer Vilhelm Vallø's legat*)
Formue 1. januar 1960 ...	53.413,99	15.467,93	32.485,19	10.827,46
Renteindtægter	2.131,65	707,47	1.288,09	523,60
Kursavance				
Tilskud til legatet				
Tilgang værdipapirer				
Andre indtægter				
IALT:	kr. 55.545,64	kr. 16.175,40	kr. 33.773,28	kr. 11.351,06
Legatportioner	1.750,00		1.000,00	400,00
Administration porto m.v.	88,00	13,70	32,07	10,00
Køb af værdipapirer				
Andre udgifter				
IALT:	kr. 1.838,00	kr. 13,70	kr. 1.032,07	kr. 410,00
Formue 31. december 1960	kr. 53.707,64	kr. 16.161,70	kr. 32.741,21	kr. 10.941,06

	Læge Kristian Johnsen's legat*)	Knud Høgsberg Petersens mindelegat*)	Kammerherre Sophus Hennings boglegat*)	Den gamle overlærers legat**)
Formue 1. januar 1960 ...	10.817,37	6.524,58	2.906,35	57.928,35
Renteindtægter	492,10	264,41	109,28	2.207,01
Kursavance				
Tilskud til legatet				
Tilgang værdipapirer	1.000,00			
Andre indtægter				
IALT:	kr. 12.309,47	kr. 6.788,99	kr. 3.015,63	kr. 60.135,36
Legatportioner		200,00	25,00	1.550,00
Administration porto m.v.	9,00	6,00	5,00	80,00
Køb af værdipapirer	835,28			
Andre udgifter				173,50
IALT:	kr. 844,28	kr. 206,00	kr. 30,00	kr. 1.803,50
Formue 31. december 1960	kr. 11.465,19	kr. 6.582,99	kr. 2.985,63	kr. 58.331,86

København den 17. januar 1961. JØRGEN DAMGAARD.

Den 4. januar 1961.
VIGGO LOFT.

*) Legater under Herlovianersamfundets Bestyrelse. **) Legat bestyret af overretssagfører Viggo Loft.

Næstformanden

grosserer Knud Gottlieb, er flyttet til:
Stoksbjerggaard pr. Braaby, tlf.: Konradfeld (03 690)
173.

Kassereren

Landsretssagfører Jørgen Damgaard, har fået ny kontoradresse — og sammen med ham Herlovianersamfundets kontor:
Købmagergade 55, København K, tlf.: Central (011)
1830 og 4483.

Medlemslisten

vil antagelig fremkomme i næste nummer af »Herlovianeren«. Eventuelle rettelser og ajourføringer af stillingsbetegnelser bedes snarest muligt rettet til kassereren pr. brev eller telefon. (Se ovenstående adresse).

Husk at melde flytning til postvæsenet — og at anføre, at adresseforandringen også gælder tilsendelsen af »Herlovianeren«.

Husk Herlovianerfrokosten den første tirsdag i hver måned kl. 12 prc. på Grand Café, Kgs. Nytorv

14. januar i Svendborg

Den fynske trollefest samlede denne gang 25 deltagere, der tilbragte en særdeles vellykket aften hos amtmænd Knud Friis Jespersen (10) i Svendborg. Allerede i fjor havde amtmænd budt til trollefest, men med få timers varsel måtte hele arrangementet afblæses på grund af snestorm. Rundt om på hele Fyn sad herlovianerne og ærgrede sig, og i Svendborg sad amtmænd og amtmændinden med store tomme stuer og et køkken bugnende fyldt med mad...

I år gik det lykkeligvis anderledes. Stuerne blev fyldt, og køkkenet blev tømt, en ny perle blev føjet til rækken af fynske trollefester, og inden vi skiltes, var det blevet bestemt, at næste års trollefest holdes hos læge J. P. Andreassen i Ringe, hvorefter Friis Jespersen allerede i 1963 påny påtager sig værtskabet, idet det er hans sidste mulighed for at holde endnu en trollefest, inden han skal rykke ud af den dejlige amtmændsbolig.

Svendborg-amtmænd var en både humørfyldt og omhyggelig vært, der personlig havde skudt det dyr, vi fortærede efter suppen og før den raffinerede islagkage, der er en af husets specialiteter. Forstander, mag. sc. et cand. mag. Oluf Müller, Odense ('30), holdt trolletalen, og propr. Joh. P. Jensen-Saltø, Cathrinebjerg (IV 06), talte for værtinden.

Desuden var det meningen, at læge Niels Faartoft, Otterup (35), skulle have ladet Den gyldne Kæde gå videre til lektor Henrik Hertig ('33), men uheldigvis var de begge forhindret i at være til stede - Hertig fordi han var blevet rektor i Maribo, Faartoft fordi han lå på Vejle Sygehus med diverse brækkede ribben efter som passager at have været ude for et biluheld. Trods sine kvæstelser havde Faartoft dog fundet ud af, at også pastor Helmer Mørch, V. Skerninge ('21), havde gjort sig fortjent til at bære den gyldne kæde, og undertegnede påtog sig at overrække ham den.

Vi udvekslede hilsener med skolen og samfundet og sendte desuden hilsener til den nyudnævnte rektor i Maribo og den værkbrudne doktor i Vejle, hvilket indbragte endnu et par svartelettergrammer.

Og hvad kan man så ellers andet end konstatere, at Den fynske trollefest er så livskraftig som nogensinde. Højt oppe fra Jylland og langt ovre fra Sjælland fik vi såmænd henvendelser fra herlovianere, der tryglede om at få lov at være med. Desværre måtte vi gøre os hårde og sige nej - men det står naturligvis enhver frit for at søge embede på Fyns grønne ø, og nu får vi vel snart et universitet, så selv professorer har en mulighed for at bosætte sig her i Danmarks have, hvor natten er pigernes, og hvor alle taler det sprog, som englenerne bruger om søndagen...

Arne Grum-Schwensen ('36).

Kære Billeskov Jansen!

Jeg kan fuldtud slutte mig til Deres velbeskedne filologiske udlægning i sidste nummer af »Herlovianeren« af fundatsens ord om forstandere, men jeg er fuld af forbløffelse over, at De kan tro, at ikke så godt som alle herlovianere, der kender fundatsens ord, også ved, hvad de betyder. Allerede ordet *velbeskeden* (ikke: *beskeden*) giver jo en stærk antydning af meningen. Det undrer mig derfor, at De ikke har set, at jeg i den omtalte artikel blot benytter ordet til et forsøg på et beskedent ordspil, idet jeg spørger forstanderen, om det ikke er vel beskedent (i to ord = for beskedent) af ham o.s.v.

Jeg beder »Herlovianeren« i næste nummer bringe disse linier, da jeg nødig vil anses for at være så naiv at tro, at fundatsen skulle stille en sådan mærkelig fordring til forstanderne.

Med venlig hilsen
Deres hengivne
Viggo Loft

Flamingo Foam A/s

Isolering

Sommerfeldt ('38)

Brdr. Schur A/s

HESTEMØLLESTRÆDE 6

K

DELFOL

A/s Møens Stenmøller

Knust flint til flintpapir, sandblæsning og andre
slibeformål

Amaliegade 26 · København K